

Joseph Haydn: Meváltónk hét utolsó szava a kereszten

Klukk Edit

zongora

gondolatait megosztja velünk

Kocsis István atya

Szent László Községi Ház
2025. április 13. Virágvasárnap, 19 óra

Csönd-zsák koncertek 20
ajándékhangverseny

a képen Kacsob Cecília alkotása

Joseph Haydn

Die Sieben letzten Worte unseres Erlösers am Kreuze

Megváltónk hét utolsó szava a kereszten

Introduzione

Bevezetés

Sonata I. Pater, dimitte illis, quia nesciunt, quid faciunt

Atyám! Bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek

Sonata II. Hodie mecum eris in Paradiso

Ma velem leszel a paradicsomban

Sonata III. Mulier, ecce filius tuus

Asszony, íme a te fiad

Sonata IV. Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?

Istenem, Istenem, miért hagytál el engem?

Sonata V. Sitio

Szomjazom

Sonata VI. Consummatum est

Beteljesedett

Sonata VII. In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum

Uram, kezédbbe ajánlom lelkemet

Il Terremoto

A földrengés

Az európai zenetörténet fő vonulatát kezdettől fogva olyan zenék alkották, amelyek valamely világi vagy liturgikus aktusba ágyazva szólaltak meg. A pusztán önmagáért hallgatott zene a polgári hangverseny intézményének megjelenéséig vékony szál a korábbi századok zenéjében. *A Megváltó hét utolsó szava* szakrális, de nem liturgikus alkotás, hiszen egyházi megrendelésre készült (1785), ám nem valamely szigorúan rögzített rítus részese. A távoli Spanyolhonból érkezett megrendelés a húsvéti szertartás egy helyi változatához kapcsolódott: Haydnnak a latin Evangéliumokból vett utolsó „szavaihoz” (valójában mondataihoz) kellett egyenként tíz percnyi lassú meditációs zenét komponálnia. Az elsötétített és lezárt térben a pap egy-egy mondatot olvasott fel a Vulgatából és rövid kommentárt fűzött hozzájuk, majd az oltárnál néma imába fogott. Ennek az imának csendjét szólaltatta meg Haydn hét tétele, melyeket a passió hangját megütő bevezetés előz meg, és a Krisztus halálát követő földrengés ábrázolása rekeszt be. Ez utóbbit kivéve semmiféle törekvést nem találni a szenvedéstörténet mozzanatainak képi megjelenítésére; ez a zene nem kifelé mutatkozik meg, hanem mintegy befelé szól és nem tolakszik a hallgató képzeletéig. Hangfestés vagy érzelmesség helyett a meditáció médiumát a szonátaforma elvont szerkezete nyújtja. És bár a szövegek semmiféle kontraszthatást nem tettek lehetővé Haydn számára, a hét, egymást követő lassú zene egyetlen pillanatra sem válik egyhangúvá.

A szöveg *feletti* meditáció ellentmond a zene megszövegezésének, Haydn néhány évvel később mégis énekszólammal látta el eredetileg csakis zenekarra komponált művét. Ezzel a műfaj nélküli darabot a passióoratórium műfajához közelítette, egyben utat nyitva kései nagy világi oratóriumai előtt. Hogy a művet a zenei világ akkoriban nagyobb becsben tartotta, mint ma, azt az átiratok száma tanúsítja. A ma felhangzó zongoraváltozat ugyan ismeretlen kéztől való, de arról Haydn elismerően nyilatkozott; újonnan először a budapesti Könemann kiadó jelentette meg.

Dolinszky Miklós